

XXII Міжнародна науково-практична конференція
"Interaction of society and science: prospects and problems"
20-23 квітня 2021р., Лондон, Англія

Педагогічні науки – історія

БОРОТЬБА ВЛАДИСЛАВА II ЯГЕЛЛОНА ЗА БАВАРО-ЛАНДСХУТСЬКИЙ СПАДОК ТА МАЄТКИ КНЯЗІВ ОТТІВ

Андрусyak Ярослав Ярославович

к.і.н. (Ph.D), доцент кафедри
Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби,
факультету історії та міжнародних відносин,
ВДНЗ «Ужгородський національний університет»
yaroslav.andrusyak@uzhnu.edu.ua

Представниками чесько-угорської династичної лінії Ягеллонів були Владислав II (1471–1516) і Людовік II (1516–1526) Ягеллони [1, с. 53]. Одним із напрямком у зовнішній політиці була боротьба за Баваро-Ландсхутський спадок та маєтки князів Оттів.

Відмітимо, що увагу дослідників привертають питання пов'язані з зовнішньополітичною діяльністю представників династичної лінії Ягеллонів у контексті міжнародних відносин провідних держав Центрально-Східної Європи. У історіографії дана проблема розглядається переважно в контексті висвітлення зовнішньо- та внутрішньополітичних подій.

Чеське королівство проводило багатовекторну зовнішню політику і відігравало важливу роль у міжнародних відносинах серед країн Центрально-Східної Європи. Зовнішньополітичні фактори мали вплив на внутрішньополітичні настрої Чеського королівства [2, с. 45].

Станом на поч. XVI ст. виникло питання щодо королівських маєтків за межами Чеської корони. Згідно привілею імператора Карла IV Люксембурга, найбільша кількість чеських ленників була в Саксонії і Баварії на землях, які належали Ландсхутській династії (Баваро-Ландсхутське герцогство). Останні їх представники станом на 1503 р. помер, і їх право на спадок отримали Рейнський курфюрст, пфальцграф Філіп Великодушний із династії Віттельсбахів (1476–1508) та його син Рупрехт (1481–1504), який став зятем князя Георга Багатого (1455–1503) [3, с. 647]. Останній ще за життя намагався передати свої статки молодшій доньці Алжбеті Баварській (1478–1504), (старша була монахиною) та її чоловікові Рупрехту. Права на спадок заявили не лише Альбрехт IV Мудрий (1463–1503) – герцог Баварії-Мюнхена, але й німецький король Максиміліан I Габсбург (1454–1519) та чеський король Владислав II Ягеллон. Останній претендував на спадок на тій основі, що дружиною Георга

Багатого була його сестра Ядвіга II Ягеллонська (1457–1502) [3, с. 647; 4, с. 307].

Всі ці претензії призвели до війни 1503–1505 рр. між двома лініями роду Віттельсбахів, а саме Альбрехтом IV та Рупрехтом за право на володіння землею колишнього Баварсько-Ландсхутського герцогства. У квітні 1504 р. німецький король передав баварцям частину спірних районів. Рішення не сподобались Алжбеті і Рупрехту, які на чолі армії Пфальцу зайняли Ландсхут та декілька інших міст. Армія Пфальцу становила близько 30 тис. чол. і саме їхнім союзником став чеський король. Натомість Альбрехт IV зібрав 60 тис. чол. Окрім Максиміліана його підтримали герцог Ульріх Вюртемберзький, маркграф Фрідріх Старший Гогенцоллерн. Початкові військові сутички закінчилися перемогою баварської армії. Рупрехту довелося відступити у Ландсхут, де він помер 20 серпня 1504 р. від дизентерії. Вдова Алжбета продовжила війну. Саме в цей період у події втрутилася чеська армія, яка увійшла до Пфальцу. Чеські військові славилися гуситською тактикою бою, що базувалася на використанні оборонного ряду з возів, а також чеські найманці коштували дешевше за німецьких. Переломним моментом для чеських найманців стала так звана «Чеська битва» 12 вересня 1504 р., коли вони були розбиті під Венценбахом поблизу Регенсбурга силами Альбрехта IV та підкріпленнями Максиміліана і Фрідріх молодший Гогенцоллерна. Загибло 1500 чеських воїнів, а близько 700 потрапило в полон [5, с. 125-126, 129-130; 6, с. 496].

Після смерті Алжбети (15 вересня 1504 р.) від імені її неповнолітніх синів війну продовжила Пфальцьська рада, війська якої очолив Георг фон Вісбек. 23 січня 1505 р. війська Вісбека були розгромлені під Гангкофеном баварцями. Конфлікт закінчився 30 липня 1505 р. підписанням угоди в Кельні під час з'їзду рейхстагу. Філіп і Отто Генріх (онуки Георга) отримали землі від Верхнього Дунаю через Франконію до земель Верхнього Пфальцу. Нойбург-на-Дунаї був обраний столицею нового державного утворення. Поки молоді спадкоємці не досягли повноліття, владу здійснював пфальцьський курфюрст Фрідріх II Віттельсбах (1482–1556). Решта території відійшла Мюнхенській династичній лінії Віттельсбахів. Імператор отримав територію навколо Куфштайна, як нагороду за втручання. Імперське місто Нюрнберг отримало важливі території на схід від міста. Щодо чеських претензій, то зі смертю Алжбети і Рупрехта, поразкою чеських військ та завершенням війни Владислав II не отримав нічого [4, с. 309; 5, с. 135-147; 7, с.].

Наступною причиною суперечок між королем Владиславом II та пфальцграфами стала власність вимерлого роду князів Оттів, а саме герцогство Пфальц-Мосбах-Ноймарк (останній представник лінії Отто II Математик помер у 1499 р.), використання пфальцграфських земель панамі Гутштейнськими та виплата панамі за 1504 р. військової служби. Ще за життя пфальцграф Філіп (йому перейшло майно князів Оттів) спочатку погодився з тим, що власність князів Оттів має перейти під владу Владислава II, але потім знову суперечив цьому. Постійні непорозуміння змусили короля Владислава II задуматися про війну з пфальцграфами. Про це у листі від 29 липня 1507 р. писав Владислав II

панам Петрові з Рожмберка та Альбрехтові з Коловрат. Відзначимо, що до війни не дійшло, а дипломатичні переговори тривали аж до 1509 р. Після того, як помер пфальцграф Філіп (1476–1508 р.), до короля у Білу Гору зі своєю свитою прибув його син – Людвіг V (1478–1544). Через декілька днів переговорів було укладено мир. Відомо, що 11 грудня 1509 р. пфальцграф Людвіг від імені свого брата Фрідріха II (1482–1556) та своїх синів Індржіха та Філіпа домовилися з королем про припинення суперечок. Людвіг пообіцяв королю Владиславу II надавати військову допомогу в разі потреби [4, s. 328].

Подібні домовленості відбулися у січні 1510 р. із саксонським курфюрстом Їржі Бородатим (1500–1539) та його дружиною Барбарою Ягеллонською – (1478–1534, наймолодшою сестрою Владислава II). Відомо, що король прийняв їх у Празі. Із князем Їржі Бородатим ще в 1505 р. було укладено договори, тож тепер їх було переукладено. Менш дружні стосунки склалися між Владиславом II та курфюрстами Індржіхом та Яном – синами померлого князя Арношта (Ернста) Саксонського (1441–1486) – засновника ернестинської родової лінії [4, s. 352].

Таким чином, Владислав II Ягеллон за підтримки чеських та угорських станів (панів, магнатів, рицарів, містян) проводив активну зовнішню політику. Головним напрямком у зовнішній політиці були відносини з Угорським королівством, Німецькою імперією, Австрійським ерцгерцогством та Польським королівством. Вдалою була політика Владислава II щодо сусідніх князівств, а саме з Саксонським та Бранденбурзьким курфюрствами. Вдалося вирішити суперечки і укласти вигідні угоди. Непростими і напруженими були відносини з німецькою знаттю, яка політично тиснула на Чеське королівство і намагалася позбавити курфюрства їхнього короля. За такої багатовекторної політики Владислав II досить амбіційно втрутився в боротьбу за Баваро-Ландсхутський спадок та маєтки князів Оттів. За союзницьку допомогу Владислав II зумів отримати усне визнання його права на цей спадок від Алжбети і Рупрехта, однак військові невдачі та протидія з боку імператора не дала змоги отримати позитивного результату. Після завершення Баваро-Ландсхутського конфлікту в м. Кельн 30 червня 1505 р. Максиміліан I видав указ про роздроблення Баваро-Ландсхутського герцогства між дітьми Рупрехта (отримали Пфальц-Нойбург), іншими представниками ліній династії, імперським м. Нюрнберг та самим імператором внаслідок компенсації за втручання.

Перспективним виглядала боротьба за герцогство Пфальц-Мосбах-Ноймарк, залишене після вимерлого роду князів Оттів. Спочатку власність князів Оттів мало перейти під владу Владислава II, але цьому суперечив пфальцграф Філіп. До війни справа не дійшла, а дипломатичні переговори, що тривали до 1509 р. завершилися підписанням угоди між нащадками Філіпа і королем Владиславом II не на користь останнього. Окрім союзницького договору з пфальцграфами про військову взаємодопомогу в разі потреби Владислав II більше нічого досягти не зміг.

Отже, Владислав II будучи угорським і чеським королем (з 1490 р.) мав досить обмежену владу і намагався посилити королівські позиції як у Чеському, так і Угорському королівстві, і саме тому чіплявся за будь-яку можливість

розширення своїх володінь. Хоча успіхів у боротьбі за Баваро-Ландсхутську і Мосбах-Ноймарську спадщину досягти не вдалося, чеський король, як один з курфюрстів Німецької імперії займав провідне місце серед правителів Центрально-Східного регіону Європи.

Список літератури

1. Андрусяк Я. Оломоуцький мирний договір 1479 року та вплив його умов на політичне становище земель Чеської корони / Ярослав Андрусяк // Науковий вісник УжНУ. Серія : Історія. – Ужгород : «Говерла», 2017. – Вип. 1 (36). – С. 53-57.
2. Андрусяк Я. Дипломатичні відносини Чеського королівства за правління династії Ягеллонів (1471–1526 рр.) / Ярослав Андрусяк // Науковий вісник УжНУ. Серія: Історія. – Ужгород: «Говерла», 2018. – Вип. 1 (38). – С. 43-46.
3. Войтович Л. Княжа доба: портрети еліти / Л. В. Войтович. – Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України; ЛНУ ім. І. Франка. – Біла Церква: Олександр Пшонківський, 2006. – 782 с.
4. Palacký F. Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě / F. Palacký. – Praha : L. Mazáč, 1930. – Dil V. – 578 s.
5. Ebneith R., Schmid P. Der Landshuter Erbfolgekrieg. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit / R. Ebneith, P. Schmid. – Regensburg: Kartenhaus Kollektiv Grafische Dienste, 2004. – 195 s.
6. Čornej P., Bartlová M. Velké dějiny zemí Koruny České (1437–1526) / P. Čornej, M. Bartlová. – Praha-Litomyšl : Paseka, 2007. – Svazek VI. – 839 s.
7. Jánský J. Kronika česko-bavorské hranice (1479-1506). Od obchodní konjunktury po olomouckém míru přes bouřlivou dobu levlářské války, sporů o hranice a česká léna až k válce o landshutské dědictví / J. Jánský. – Domažlice: Nakladatelství Český les, 2005. – 245 s.